

*Vaig contemplar el llarg de la via,
fent-me preguntes.*

Tothom deia que en John, de gran, acabaria de predicador com son pare. Tantes vegades ho havien dit que, sense rumiar-ho mai, s'ho havia acabat creient. No va ser fins al matí del dia que feia catorze anys que va començar a pensar-hi de debò; però, arribats a aquell punt, ja era tard.

Els seus primers records —els únics, en certa manera— eren el tràfec i l'esplendor dels diumenges de matí. Aquell dia es llevaven tots alhora; el pare, que no havia d'anar a la feina i dirigia la pregària abans d'esmorzar; la mare, que aquell dia es mudava i diries que es veia jove i tot, amb els cabells allisats i el casquet blanc arrapat al cap, que era l'uniforme de les dones santes;¹ el seu germà petit, en Roy, que aquell dia no badava boca perquè el pare corria per casa. La Sarah, que duia una cinta vermella als cabells aquell dia, i a qui el pare feia moixaines. I la petita, la Ruth, vestida de rosa i blanc, que anava a missa al braç de la mare.

No era lluny, l'església, a quatre carrers, Lexon Avenue amunt. Feia cantonada, no gaire lluny de l'hospital. A aquell hospital havia anat la mare quan havien nascut en Roy, la Sarah i la Ruth. En John no recordava gaire la primera vegada que la mare havia hagut

¹ En la tradició evangèlica, es consideren homes o dones sants aquells qui porten una vida pura i religiosa, segons la Bíblia. (*N. del T., com totes les altres.*)

d'anar-hi, quan havia de néixer en Roy. La gent comentava que l'havien sentit esclafir en un plor i que no va parar ni un segon mentre la seva mare va ser allà. Amb el record tan borrós que en guardava en tenia prou perquè cada cop que a ella se li començava a inflar la panxa a ell li vingués la por, perquè sabia que aquella inflor no s'aturava mai fins que li arrencaven la mare i, després, tornava a casa amb un desconegut. Cada cop que passava, la mare també li resultava una mica més desconeguda. No trigaria a tornar a anar-se'n, deia en Roy... D'aquelles coses en sabia molt més ell. En John havia observat la mare amb cautela, sense advertir-li cap inflor encara, però un matí el pare va demanar a l'oració «que el petit viatger no trigui a fer-los companyia» i així en John va entendre que en Roy tenia raó.

Cada matí de diumenge, doncs, des que en John tenia memòria sortien tots al carrer, la família Grimes al complet, cap a l'església. Els pecadors de banda i banda de l'avinguda se'ls miraven: homes que encara duïen la roba de dissabte nit, ja arrugada i polsegosa en aquelles hores, amb la mirada enfangada i la cara també; i dones amb unes veus aspres i tibades, vestits llampants, cigarrets als dits o pinçats a les commissures. Xerraven, i reïen, i es discutien, i les dones discutien igual que els homes. En John i en Roy, quan hi passaven a prop, es miraven per un breu instant, en John avergonyit i en Roy enriolat. Acabaria sent com ells de gran, en Roy, si Nostre Senyor no canviava de pensament. Aquella gent que es trobaven els matins de diumenge havien passat la nit als bars o en cases de cites, al carrer, als terrats, sota una escala. Bevent. Havien passat del reneç al riure, a la ràbia, al desig. Una vegada amb en Roy havien vist un home i una dona al soterrani d'una casa expropiada. Ho feien drets. La dona li havia demanat cinquanta cèntims i l'home li havia ensenyat una navalla.

En John no havia tornat a mirar-s'ho mai, li havia fet por. Però en Roy ho havia vist molts cops i deia a en John que ho havia fet amb unes quantes noies del barri.

I els seus pares, que anaven a missa de diumenge, també ho feien, i de vegades en John els sentia a l'habitació del darrere, per sobre de la corredissa de potetes de rata, els xiscles de rata, i la música i els renecs que pujaven de la casa de meuques de sota.

La seva església es deia el Temple dels Batejats amb Foc. No era la més gran de Harlem, ni tampoc la més petita, però a en John l'havien pujat fent-lo creure que era la més santa, la millor. El pare era diaca major d'aquella església (només n'hi havia dos, l'altre era un negre rodanxó conegut com a «diaca Braithwaite»), on passava el platet i, de tant en tant, predicava. El pastor, el pare James, era un home jovial i ben alimentat, amb cara de pa de ral, encara més fosc de pell. Era qui predicava els diumenges de Pentecosta, conduïa els avivaments a l'estiu i ungia i guaria els malalts.

Diumenge al matí i al vespre l'església s'omplia sempre; els diumenges especials, era plena tot el dia. La família Grimes arribaven tot d'una peça, sempre amb un xic de retard, normalment amb la catequesi començada, que arrencava a les nou. La tardança era sempre culpa de la mare... o així ho veia el pare, vaja. Era com si no fos capaç d'enllestir a temps els preparatius, els seus i els dels fills, en la vida, fins al punt que, certs dies, els deia que anessin passant i no li veien el pèl fins a la missa del matí. Quan hi arribaven junts, només passar per la porta se separaven: el pare i la mare anaven a seure a la classe d'Adults, que impartia la germana McCandless; la Sarah anava a la classe dels Petits, i a en John i en Roy els tocava la Intermèdia, que impartia el germà Elisha.

De jove, en John no havia estat mai gaire atent a la classe de catequesi, i sempre s'oblidava del text auri, cosa que feia enfurismar el pare. Quan es va acostar el dia en què faria els catorze anys, amb totes les pressions de l'església i de casa unint forces per arrossegat-lo fins a l'altar, va procurar aparentar més serietat i, així, cridar menys l'atenció. Però es distreia amb el nou mestre, l'Elisha, que era nebot

del pastor i feia poc que havia arribat de Geòrgia. No era gaire més gran que en John, disset només, però ja havia obtingut la salvació i era predicador. En John es passava tota l'hora de classe contemplant l'Elisha, admirant-li el timbre de veu, molt més greu i viril que el seu, admirant-ne la primor, l'elegància, la força, el to de fosc de l'Elisha amb l'americana de diumenge, dubtant que arribés a ser mai tan sant com ell. Però de la classe no en feia ni cas i quan, alguna vegada, l'Elisha parava i preguntava alguna cosa a en John, se sentia avergonyit, torbat, notava que li suaven els palmells de les mans i que li batia el cor. L'Elisha somreia, el renyava amb delicadesa i la classe prosseguia.

En Roy tampoc no se sabia mai la lliçó de catequesi, però en el seu cas era diferent, perquè ningú no n'esperava el que esperaven d'en John. Tothom resava perquè el Senyor ajudés en Roy a canviar, però el que esperaven que fos bona persona, un exemple a seguir, era en John.

En acabar la catequesi feien una petita pausa abans no començava la missa del matí. Durant aquella pausa, si feia bo, la gent gran sortia una estona al carrer a fer petar la xerrada. Les germanes anaven gairebé sempre de blanc, de cap a peus. Els més menuts, aquell dia, en aquell lloc, aclaparats pels grans, feien el que podien per jugar sense que semblés que faltaven al respecte a la casa del Senyor. Però de vegades, per nervis o per vici, cridaven, o es llançaven els missals, o es posaven a plorar, i allò obligava els pares, homes i dones de Déu, a haver de demostrar — amb mesures severes o tendres — qui manava en una família consagrada. La canalla més gran, com en John o en Roy, podia ser que sortissin a passejar per l'avinguda, però sense anar-se'n gaire lluny. El seu pare no perdia mai de vista en John ni en Roy, perquè en Roy havia guillat moltes vegades entre la catequesi i la missa del matí i no havia tornat a casa en tot el dia.

La missa del matí de diumenge començava quan el germà Elisha s'asseia al piano i entonava una cançó. Aquell instant i aquella

música semblaven haver acompanyat en John des del primer alè. Era com si no hagués existit mai un temps en què no hagués conegut aquell moment d'espera en què l'església, plena de gom a gom, s'aturava —les germanes de blanc, alçant el cap, els germans de blau, amb el cap enrere; els casquets blancs de les dones, que semblava que resplendissin en l'ambient electritzat com si fossin corones, els caps escarolats i brillants dels homes que semblava que algú estirés amunt—, la fregadissa i els murmuris morien i la quitxalla callava. Potser tossia algú, o se sentia la botzinada d'un cotxe, o arribava algun renec del carrer. Aleshores l'Elisha tocava les tecles, començava a cantar de cop i tothom s'hi sumava, aplaudint, aixecant-se, fent anar les panderetes.

La cançó podia ser: «Al peu de la creu, on morí el meu Salvador!»

O: «Jesús, no oblidaré mai que em vas alliberar!»

O: «Senyor, agafeu-me la mà mentre corro aquesta cursa!»

Cantaven amb tota la força de què eren capaços i aplaudien de goig. No havia passat mai que en John no contemplés l'alegria dels sants amb el cor espantat, pensatiu. Aquells càntics el feien creure en la presència de Déu. En realitat ja no es tractava d'una qüestió de creença, perquè feien que aquella presència fos real. Ell en el fons no la sentia, aquella joia que sentien ells, però fins i tot així no podia dubtar que, per a ells, era l'autèntic pa de vida... Bé, no ho va dubtar fins que ja va ser massa tard per dubtar-ne. Se'ls transformava la cara i la veu, el ritme dels cossos i l'aire que respiraven. Era com si, fossin on fossin, l'espai que ocupaven es convertís en el cenacle i l'Esperit Sant els sobrevolés. La cara del seu pare, sempre esgarrifosa, encara esgarrifava més en aquell moment: la seva ràbia quotidiana es tornava una ira profètica. La mare, que alçava la vista al cel i enarcava els braços davant seu, movent el cos, era la prova vivent per a en John de la paciència, l'aguant, la resignació que havia llegit a la Bíblia i que li costava tant d'imaginar.

El diumenge al matí totes les dones es veien pacients, tots els homes es veien poderosos. Mentre en John els observava, el Poder de Déu investia algú, un home o una dona; s'exclamaven, un plor llarg i mut, i, estirant els braços com si fossin ales, iniciaven la Cridòria. Algú apartava una cadira per deixar-los espai, el ritme frenava, els càntics s'aturaven, només se sentien els peus picant a terra i les mans aplaudint. Després, un altre crit, un altre que començava a ballar. Després les panderetes reprenien el so, les veus tornaven a elevar-se i la música continuava emplenant l'espai, com un foc, un diluvi o un judici. Feia la sensació que l'església s'inflava de tant Poder que contenia i, talment un planeta que es bressola en l'espai, el temple es bressolava amb el Poder del Senyor. En John s'ho mirava, es mirava les cares, i els cossos ingràvids, i escoltava els crits atemporals. Un dia, o això deien tots, aquell Poder el posseiria. Cantaria i ploraria com ho feien ells en aquell moment, i ballaria davant del seu Rei. Va veure la jove Ella Mae Washington, la neta de disset anys de la Mare Predicadora Washington, que es posava a ballar. I després va ballar l'Elisha.

D'una esgarrapada, amb el cap enrere i els ulls tancats, i la suor que li emperlava el front, l'Elisha es va asseure al piano, on va cantar i tocar, i després, com un felí negre i immens en perill enmig de la selva, va enrigidir l'esquena, va començar a tremolar i va exclamar:

—Jesús, Jesús, oh, Jesús, Senyor!

Va tocar una última nota extremada al piano i va aixecar els braços amb els palmells mirant amunt, ben separats. Les panderetes van córrer a omplir el buit que havia deixat el seu piano silenciós i el crit de l'Elisha va atreure altres crits de resposta. Després es va aixecar, va començar a fer convulsions, encegat, amb la cara rebregada, contreta de ràbia, i els músculs que se li tensaven i inflaven al coll, un coll fosc i llarg. Semblava que no pogués respirar, que el seu cos no fos capaç de contenir aquella passió, que hagués de quedar

polvoritzat davant de tothom, suspès en l'aire. Les mans, enravenades fins a les puntes dels dits, es van moure d'esma i van tornar a repenjar-se-li als malucs; els ulls, que no hi veien, van mirar amunt i es va posar a ballar. Llavors aquelles mans se li van tornar punys, va ajupir el cap i la suor va començar a estovar-li la gomina que li brillantava els cabells, i el ritme de la congregació es va accelerar per compassar-se amb l'Elisha. Movia les cuixes amb virulència, li topaven contra la roba dels pantalons de mudar, picava el terra amb els talons i els punys se li movien al costat del cos com si estigués tocant un tambor particular. I així va seguir durant una bona estona, envoltat de balladors, capcot, picant amb els punys, més i més, una estona insuportable, fins que va ser com si els murs de l'església estiguessin a punt de caure només de la sorollada, i de cop, un instant, un xiscle, el cap mirant amunt, els braços alçats en l'aire, la suor que li rajava del front i tot el cos que li ballava com si no s'hagués d'aturar mai. A vegades no parava fins a caure a terra —com un animal estassat d'un cop de martell—, gemegant, boca avall. I aleshores un gran gemec omplia l'església.

El pecat circulava entre aquella gent. Un diumenge, després de la missa habitual, el pare James havia desemmascarat un pecat en l'aplec dels justos. Va desemmascarar l'Elisha i l'Ella Mae. Els havien vist «passejant desvagats» i corrien el perill de desviar-se de la veritat. I quan el pare James va parlar del pecat que sabia que encara no havien comès, de la figa verda que es cull de l'arbre abans d'hora —per esmussar les dents a les criatures—, en John va notar que es marejava a la cadira i no va gosar mirar l'Elisha, que era dret al costat de l'Ella Mae, davant l'altar. L'Elisha va ajupir el cap mentre parlava el pare James i la gent comarejava. L'Ella Mae no era tan bonica en aquell moment com quan cantava i donava testimoni de fe, sinó que semblava una noieta sorruda, sense gràcia. Els llavis molsuts li penjaven i els ulls els tenia negres: de vergonya, de ràbia, o de totes dues

coses. La seva àvia, que l'havia criada, s'ho mirava en silenci des de la cadira, amb les mans plegades. Era un dels puntals de l'església, una evangelista de pro, de tothom coneguda. No va dir res per defensar l'Ella Mae, perquè devia trobar, igual que tota la congregació, que el pare James es limitava a complir la seva obligació, difícil però inqüestionable. Al capdavant, ell era el responsable de l'Elisha, tal com la Mare Predicadora Washington ho era de l'Ella Mae. No era cosa fàcil, ser pastor d'un ramat, deia el pare James. Es pot pensar que és senzill, pujar com si res al púlpit nit rere nit, any rere any, però farien bé de recordar la terrible responsabilitat que el Totpoderós li havia adjudicat, recordar que algun dia Déu li exigiria responsabilitats per cadascuna de les ànimes del seu ramat. Farien bé de recordar-ho cada vegada que pensessin que era un home sever, recordar que la Paraula era difícil, que el camí cap a la santedat era un camí difícil. A l'exèrcit del Senyor no hi tenia cabuda un cor covard, no esperava cap corona a qui fes passar la mare, el pare, la germana, el germà, la parella o una amistat per davant de la voluntat de Déu. «Que l'església cridi amén a aquestes paraules!» I ells cridaven:

—Amén! Amén!

Segons va explicar el pare James mirant-se des de dalt aquells noiets, el Senyor l'havia empès a traslladar-los una amonestació pública abans no fos massa tard. Perquè ell sabia que eren uns joves sincers, dedicats a servir Déu, el que passava era que, com que eren joves, no sabien els paranys que Satanàs posava als desprevinguts. Ja ho sabia, que no pensaven en el pecat... encara. Però el pecat el duïen a la carn, i si continuaven sortint a passejar tots sols, compartint secrets i riures, tocant-se les mans, no hi havia dubte que acabarien pecant, sense perdó possible. I en John s'imaginava què devia pensar l'Elisha... L'Elisha, que era alt i guapo, jugava a bàsquet i havia conegut la salvació als onze anys, enmig dels inconcebibles camps del sud del país. Havia pecat de debò? Ho havia intentat? I la noia que tenia

al costat, la que duia un vestit blanc que ara semblava tot just tapar-li lleument la nuesa dels pits i unes cuixes perseverants... Quina cara feia quan era a soles amb l'Elisha, quan no cantaven ni estaven envoltats de sants? Li feia por pensar-hi, però tot i així no s'ho treia del cap, i la febre de què els acusaven a ells va començar també a cremar-li per dins.

D'ençà d'aquell diumenge, l'Elisha i l'Ella Mae ja no quedaven cada dia després de classe, ja no passaven la tarda de dissabte passejant per Central Park o estirats a la platja. Tot allò se'ls va acabar. Si mai es retrobaven, seria per contreure matrimoni. Tindrien fills i els pujarien seguint els preceptes de l'església.

Allò era el que volien dir quan parlaven d'una vida santa, quan deien que era el que exigia la doctrina de la creu. Pel motiu que fos, va ser aquell diumenge, un diumenge abans de fer els anys, quan en John es va adonar per primer cop que aquella era la vida que l'esperava. En va prendre consciència, va deixar de ser una cosa llunyana i es va tornar una realitat imminent, que s'atansava amb cada dia que passava.

L'aniversari d'en John va caure en un dissabte de març, el 1935. El matí que feia anys, es va despertar amb la sensació que el rondava una amenaça, que dins seu li havia passat alguna cosa i que era irreversible. Es va quedar mirant una llàntia groga del sostre que tenia just al damunt. En Roy encara estava colgat entre els llençols i la respiració li entrava i sortia amb un lleu xiulet. No se sentia res més, no s'havia llevat ningú encara. Les ràdios dels veïns callaven i la mare encara no s'havia aixecat a fer l'esmorzar al pare. En John va donar voltes sobre l'origen d'aquell pànic, i més tard sobre el moment exacte, i al final (mentre la llàntia groga del sostre de mica en mica es transformava en la nuesa d'una dona) va recordar que aquell dia feia catorze anys i que havia pecat.

El primer que li va venir pel cap, però, va ser: «Se'n recordarà ningú?» Perquè ja s'havia donat el cas, en una o dues ocasions, que

el seu aniversari passava sense pena ni glòria i ningú li deia «Per molts anys, Johnny» ni li regalava res, ni tan sols la mare.

En Roy es va tornar a regirar i en John se'l va treure del cap per parar l'orella al silenci. Altres matins es despertava sentint cantar la mare a la cuina, el pare a l'habitació del darrere, remugant i murmurant oracions entre dents mentre es vestia; sentint, potser, la xerrameca de la Sarah i els esgarips de la Ruth, i les ràdios, la repicadissa de cassoles i paelles, les veus de tota la gent del voltant. Aquell matí ni tan sols el xerric d'una molla de llit pertorbava el silenci, o sigui que era com si en John estigués escoltant la seva fatalitat muda. Fins i tot podia pensar que s'havia despertat tard aquell matí tan fantàstic per llevar-se, que tots els redimits havien estat transformats en un tancar i obrir d'ulls i havien pujat als núvols a conèixer Crist, i que ell s'havia quedat enrere, amb el seu cos pecaminós, relegat a l'infern per als pròxims mil anys.

Havia pecat. Malgrat tots els sants, els pares, els avisos que havia sentit des que era una cosa petita, havia comès amb les mans un pecat que era de difícil perdó. Al lavabo de l'escola, tot sol, pensant en els nois, més grans, més apersonats, més valents, que s'havien jugat diners per veure qui dibuixaria la paràbola més grossa pixant, i ell havia observat una transformació dins seu de la qual no gosaria mai parlar.

I la foscor del pecat d'en John era com la foscor de l'església els vespres de dissabte, com el silenci de l'església quan ell era allà tot sol, escombrant, omplint la galleda grossa al raig de l'aigua, i capgirant les cadires, molt abans que arribessin els sants. Era com els seus pensaments quan es movia pel tabernacle a què havia dedicat tota la vida; el temple que odiava, però que malgrat tot estimava i temia. Era com els renecs d'en Roy, com el ressò que aquells renecs despertaven dins d'en John: recordava en Roy, algun dissabte esporàdic quan havia anat a ajudar en John a netejar l'església, blasfemant dins la

casa del Senyor i fent gestos obscens davant la mirada de Jesús. Era com tot allò, i com els murs que testimoniaven i les pancartes de les parets que certificaven que el pecat es paga amb la mort. La foscor del seu pecat residia en la duresa amb què es resistia al poder de Déu, en el menyspreu que sovint l'envaïa mentre escoltava les veus xisclant, a punt de trencar-se, i observava la pell negra com resplendia quan aixecaven els braços i queien de morros a terra davant de Déu. Perquè ell ja havia pres una decisió. No seria com el seu pare, ni com els pares del seu pare. Tindria una altra vida.

Perquè en John destacava a l'escola, tot i que no, com l'Elisha, en matemàtiques o en bàsquet, i es comentava que tindria un Gran Futur. Podia arribar a ser un Gran Guia per a la Seva Gent. A en John «la seva gent» no li interessava gaire, i encara menys guiar-los enlloc, però aquelles paraules tan suades li evocaven en el pensament una immensa portalada metàl·lica que se li obria per accedir a un món en què la gent no vivien en la foscor de la casa del seu pare, on no resaven a Jesús en la foscor de l'església del seu pare, on gaudiria d'unes menges suculentas, duria roba elegant i aniria al cinema tantes vegades com volgués. En aquell món, en John, que segons el seu pare era lleig, sempre el nano més baixet de classe i no tenia amics, es tornava ben plantat a l'instant, alt, admirat. La gent es desvivien per conèixer en John Grimes. Era un poeta, o rector d'una universitat, o estrella de cine; bevia whisky del car i fumava Lucky Strike del paquet de color verd.

No eren tan sols la gent de color qui cantava les lloances d'en John, perquè ells en realitat era impossible que se n'adonessin, pensava en John, sinó que també ho deien els blancs; de fet, ho havien dit ells abans i continuaven pensant així. Va ser quan en John tenia cinc anys i feia primer que s'hi va fixar, i com que el van veure uns ulls completament aliens i impersonals, va començar a cobrar consciència, amb una incomoditat extrema, de la seva existència individual.

Aquell dia aprenien l'alfabet i, per torns, enviaven sis nens a la pissarra a escriure les lletres que havien memoritzat. Tots sis havien enllestit i esperaven la valoració del mestre quan es va obrir la porta del fons i va entrar la directora del centre, que tenia tothom espantadíssim. No va moure un dit ni va badar boca ningú. En aquell silenci, la veu de la directora va dir:

—De qui són aquelles?

Assenyalava la pissarra, les lletres d'en John. La possibilitat de destacar perquè la directora s'havia fixat en ell era una idea que en John no concebia, o sigui que es va limitar a quedar-se-la mirant. Després, per la immobilitat dels altres infants i per la manera com evitaven mirar-lo, va entendre que l'havien escollit per ser castigat.

—Parla fort, John —va dir el mestre amablement.

A punt de plorar, va remugar el seu nom i va esperar a veure què passava. La directora, una dona amb cabells blancs i un rostre ferri, se'l va mirar des d'allà dalt.

—Ets un nano molt espavilat, John Grimes —va dir—. Continua aixins.

I va sortir de l'aula.

A partir de llavors aquell instant li va donar, potser no una arma, però si més no un escut: es va adonar sense cap dubte, sense haver de creure-s'ho ni d'entendre-ho, que tenia un poder que altres no tenien, que el podia fer servir per salvar-se, per millorar a la vida, i que potser amb aquell poder algun dia seria capaç de guanyar-se l'amor que tant desitjava. Per a en John allò no era una fe susceptible a la mort o al canvi, ni tampoc no encara una esperança que podia esvanir-se; era la seva identitat i, per tant, formava part de la perversitat que feia que el seu pare el pegués i a la qual s'aferrava ell per poder suportar-lo. El braç del pare, quan el feia anar amunt i avall, li podia arrencar les llàgrimes, i aquella veu el podia fer tremolar, però el pare no en sortiria mai vencedor del tot, perquè en John

conservava una cosa que aquell home no aconseguiria tocar-li mai. S'aferrava a l'odi i a la intel·ligència, que en ell s'alimentaven. Esperava amb candeletes el dia que el pare s'estigués morint i el pogués maleir al llit de mort. Per aquell motiu, tot i haver nascut en aquell credo i haver estat envoltat tota la vida de sants i de pregàries i de tanta joia, i per bé que el temple on retien el seu culte era molt més real per a ell que les múltiples casetes de nyigui-nyogui on havia viscut amb la seva família, a en John, quan pensava en Nostre Senyor, se li enduria el cor. El seu pare era el ministre de Déu, l'ambaixador del rei del cel, i en John no podia fer una reverència davant del tron de la gràcia de Déu sense abans agenollar-se davant del seu pare. La seva vida havia penjat sempre d'aquell fil, de negar-se a agenollar-se-li, i el que realment sentia en John havia anat creixent en perversitat fins al dia en què va guanyar-li la partida el primer pecat.

Capficat en les cabòries, es va tornar a adormir, i aquell cop, en despertar-se i sortir del llit, va veure que el pare se n'havia anat a la fàbrica, on treballaria mitja jornada. En Roy era a la taula de la cuina barallant-se amb la mare. La petita, la Ruth, era a la trona, colpejant la safata amb una cullera empastifada de farinetes. Volia dir que estava de bon humor; no es passaria el dia bramant, per raons que només ella coneixia, ni deixaria que la mare fos l'única que la toqués. La Sarah estava callada, no tenia el dia parlador, o no encara, vaja, s'estava quieta al costat dels fogons, de braços plegats, mirant-se en Roy amb uns ulls negres i plans, pastats als del pare, que la feien semblar d'allò més vella.

La mare, que duia els cabells recollits amb un ret vell, xarrupava un cafè americà i observava en Roy. El sol pàl·lid de final de l'hivern omplia l'estança i els esgrogueïa les cares; i en John, ensopit, insalubre, sense acabar d'entendre com era que havia reprès el son i li havien permès dormir tant, els va veure per un instant com figures en una

pantalla, un efecte que la llum groga accentuava. Era un espai estret i brut. No es podia fer res per alterar-ne les dimensions i, per molt que s'hi escarrassessin, mai no es veuria net. La brutícia era a les parets i als llistons del terra, i feia furor sota l'aigüera, on criaven les cuques; era a les vores fines de les cassoles i les paelles, fregades cada dia, amb el cul recremat, que penjaven damunt del fogó; era a la paret del costat, i es revelava quan la pintura s'esquerdava i treia el cap en quadradets i trossets encartonats, amb una retícula negra a la part de sota, gairebé transparent. La brutícia era a cada racó, recolze, esclatxa d'aquella cuina monstruosa i s'anava covant darrere de tot allò, en comunió fervorosa amb la paret corrupta. La brutícia era al sòcol que en John fregava cada dissabte, i tornava aspres els prestatges dels armaris on desaven els plats escantellats i llunts. Amb tot aquell pes fosc, les parets es vinclaven; amb aquell pes, el sostre, que tenia una esquerdada enorme al mig que semblava un llamp, feia panxa. Les finestres resplendien com or o plata brunyits, però en John es va adonar que, en la llum groguenca, les volves de pols difuminaven aquella dubtosa glòria. La brutícia reptava pel pal gris de fregar que penjaven per fora de les finestres perquè s'eixugués. Avergonyit i espantat, però amb el cor fet una pedra de la ràbia que sentia, en John va pensar: «Que l'impur continuï en la impuresa.» Llavors es va mirar la mare i li va veure, com si fos una altra persona, les arrugues dures i fosques que li baixaven des dels ulls, i les celles perpètuament arrufades, contretes, i la boca crispada, en un arc descendent, i el front, prim i fort, i les mans escardalenques; i la frase se li va girar en contra com una arma de doble tall, ¿o no era potser ell, amb el seu fals orgull i la seva imaginació pèrfida, el que era impur? Durant una tempesta de llàgrimes que no van arribar a pujar-li als ulls, es va quedar contemplant l'estança groga, i l'espai va canviar, la claror del sol es va enfosquir i la cara de la mare es va tornar una altra. Va acabar tenint la cara que ell li atorgava en somnis, la cara que havia

estat d'ella en una fotografia que en John havia vist una vegada, feia molt de temps, d'abans de néixer ell. Era una cara jove i orgullosa, animada, amb un somriure que feia bonica aquella boca ampla, la feia brillar, amb uns ulls tan grossos. Era la cara d'una noia que se sabia protegida de qualsevol maldat, capaç de riure d'una manera com la seva mare ja no reia, això segur. Aquelles dues cares estaven separades per una foscor i un misteri que espantaven en John i que de vegades feien que la detestés.

En aquell moment la mare el va veure i, interrompent la conversa amb en Roy, li va dir:

—Que tens gana, dormilega?

—Home! Ja era hora que et llevessis! —va dir la Sarah.

Es va acostar a la taula i es va asseure, i va sentir el pànic més insòlit de la seva vida, una necessitat de tocar coses, la taula, les cadires, les parets de la cuina, per assegurar-se que aquell espai existia i que ell també era allà. No va mirar la mare, que es va aixecar per anar als fogons a escalfar-li l'esmorzar. Per dir-li alguna cosa i sentir-se parlar ell mateix, però, en John li va respondre:

—Què hi ha d'esmorzar?

Amb un xic de vergonya es va adonar que esperava que li hagués preparat alguna cosa especial, sent com era el seu aniversari.

—Què et penses que hi ha, d'esmorzar? —va dir en Roy burllant-se'n—. Té algun capritxo, el senyoret?

En John se'l va mirar bé: en Roy estava de mala lluna.

—No t'he dit res, a tu —va dir.

—Ui, vostè perdoni —va dir en Roy amb el to estrident, de nena petita, que sabia que feia enfurismar en John.

—Però què tens avui, tu? —va dir en John enfadat, però alhora fent un esforç per sonar tan ronc com pogués.

—No li facis gens de cas, a en Roy —li va dir la mare—. Té la castanya torta, aquest matí.

—Sí —va dir en John—, ja ho veig.

En Roy i ell es van apamar. Tot seguit la mare li va deixar el plat al davant: farinetes de blat de moro sec i una llenqueta de cansalada. Tenia ganes de cridar com una criatura:

—Però, mama, si avui faig anys!

No va deixar de mirar el plat i va començar a menjar.

—De ton pare en podràs dir el que vulguis —va dir la mare reprenent la baralla que tenia amb en Roy—, però això no l'hi pots retreure: no podràs dir mai que no ha fet sempre tot el que ha pogut per fer-te de pare i assegurar-se que no passis mai gana.

—Doncs n'he passat, moltes vegades —va dir en Roy, orgullós d'anotar-se aquell punt en l'enfrontament amb la mare.

—Però no va ser per culpa d'ell. No va ser perquè no estigués provant d'alimentar-te. El senyor traginava neu a palades a molts graus sota zero, quan hauria hagut de ser al llit, i ho feia només perquè tinguéssiu la panxa plena.

—No només per la meva —va dir en Roy, tot indignat—. Ell també en té, de panxa, i prou que ho sé: aquest endrapa que fa vergonya i tot. Jo no l'hi vai demanar mai, que traginés neu, això t'ho asseguro. —Però va mirar a terra quan es va adonar que el seu argument tenia un defecte.— Jo el que no vull és que es passi el dia clavant-me aquestes pallisses —va dir al final—. No soc cap gos.

La mare va deixar anar un sospir i va girar una mica el cos per mirar per la finestra.

—Ton pare et pega —va dir— perquè t'estima.

En Roy va riure.

—Doncs jo aquest amor no l'entenc, senyora. Què creus que em faria, si no m'estimés?

—Deixaria que continuessis aixins —va saltar—, que et perdessis pel camí de l'infern, que és on sembla que vols fer cap igualment!

Continua aixins, milhomes, fins que algú et clavi una ganivetada o et tanquin a la presó!

—Mama —va preguntar de cop en John—, el papa és un bon home?

En John no sabia què estava a punt de preguntar i va veure astorat que a la mare se li tensava la boca i els ulls se li enfosquien.

—Aixòs ni es pregunta —va dir contenint-se—. No has conegut mai home més bo, m'has entès?

—A mi em sembla que és molt, però molt bon home —va dir la Sarah—. Es passa el dia resant, vull dir que...

—Sou tots molt joves, fills —va dir la mare sense fer cas a la Sarah, i es va tornar a asseure a la taula—, i no sabeu la sort que teniu que el vostre pare es preocupi per vosaltres i s'esforci perquè pugeu rectes.

—Sí —va dir en Roy—, no sabem la sort que tenim que el nostre pare no vulgui que anem al cinema, ni que juguem al carrer, ni que tinguem amics, que no vulgui aixòs ni allòs altre, que no vulgui que fotem res. Tenim molta sort que el nostre pare només vulgui que anem a missa, que llegim la Bíblia, que bramem com sonats davant l'altar i que no sortim mai de casa, calladets i sense fer nosa, com uns ratolinets. Ostres, no sé què farem amb tanta sort... No sé què he degut fer, per tenir aquesta sort.

La mare va riure.

—Algun dia ho entendràs —va dir—, ves què et dic.

—I tant —va dir en Roy.

—Però serà tard —va dir la mare—. Ja serà tard, el dia que... te'n penedeixis.

Li havia canviat la veu. Per un moment va mirar en John als ulls i va veure que el nen estava espantat. Va sentir que aquelles paraules, com passava amb la manera tan estranya que de vegades tenia Déu de parlar als homes, venien dictades pel cel i que estaven pensades